

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення методичної ради
університету
«27» серпня 2025 року,
протокол № 1.

Перша проректорка, голова
методичної ради університету,
кандидатка наук з державного
управління, доцентка

_____ Ірина КОВТУН
«27» серпня 2025 року
м.п.

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
з навчальної дисципліни
«ОСНОВИ ТЕОРІЇ МОВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ
для підготовки на першому (освітньому) рівні здобувачів
освітнього ступеня бакалавра
за спеціальністю В11 Філологія
спеціалізацією В11.041 Германські мови та літератури
(переклад включно), перша - англійська
галузі знань В Культура, мистецтво та гуманітарні науки**

РОЗРОБНИК:

Доцентка кафедри мовознавства,
кандидатка філологічних наук

Юлія СТЕПЧУК

26 серпня 2025 року

СХВАЛЕНО

Рішення кафедри мовознавства

26 серпня 2025 року, протокол № 1

Завідувачка кафедри, докторка педагогічних
наук, професорка

Ольга НАГОРНА

26 серпня 2025 року

Деканеса факультету управління та економіки,
кандидатка економічних наук, доцентка

Тетяна ТЕРЕЩЕНКО

27 серпня 2025 року

ПОГОДЖЕНО

Рішення методичної ради університету

27 серпня 2025 року, протокол № 1

Перша проректорка, голова методичної ради
університету, кандидатка наук з державного
управління, доцентка

Ірина КОВТУН

27 серпня 2025 року

Обліковий обсяг – 0,67 ум.др.арк.

ЗМІСТ

	Стор.
1. Структура вивчення навчальної дисципліни	– 4
1.1. Семінарські заняття	– 6
1.2. Аудиторні заняття	– 6
1.3. Самостійна робота студентів	– 20
5. Самостійна робота студентів	– 20
6. Підсумковий контроль	– 22
7. Рекомендована література	– 23
7.1. Основна література	– 23
7.2. Допоміжні література	– 24
8. Інформаційні ресурси в Інтернеті	– 24

1. Структура вивчення навчальної дисципліни

1.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№	Назви теми	Кількість годин					
		усього	у тому числі				
			л	сп	лаб	інд	с.р.
1	ТЕМА 1. Становлення та розвиток комунікативної лінгвістики. актуальні проблеми та сучасний стан досліджень. взаємозв'язок з іншими науками.	12	2	2			8
2	ТЕМА 2. Комунікативний акт та його складові. принципи та правила комунікації. принципи ввічливості та кооперації та їх максими	14	2	4			8
3.	ТЕМА 3. Складові комунікативного акту та їх взаємодія.	12	2	2			8
4.	ТЕМА 4. Види й засоби комунікативно-прагматичного впливу. актуалізація й маніпуляція	12	2	2			8
5.	ТЕМА 5. Емоційні стани. невербальні засоби комунікації.	14	2	4			8
6.	ТЕМА 6. Маніпуляція та актуалізація як механізми впливу.	14	2	4			8
7.	ТЕМА 7. Комунікативні девіації. гендерні, соціальні й міжкультурні аспекти спілкування	14	2	4			8
8.	ТЕМА 8. Основи лінгвістичної прагматики. основні положення теорії мовленнєвих актів, типологія мовленнєвих актів.	12	2	2			8
9.	ТЕМА 9. Основні методи комунікативної лінгвістики. схема аналізу комунікативного паспорту.	16	-	2			14
	Усього годин	120	16	26			78

1.2. Лекції

1.	ТЕМА 1. Становлення та розвиток комунікативної лінгвістики. актуальні проблеми та сучасний стан досліджень. взаємозв'язок з іншими науками.	2
2.	ТЕМА 2. Комунікативний акт та його складові. принципи та правила комунікації. принципи ввічливості та кооперації та їх максими	2
3.	ТЕМА 3. Складові комунікативного акту та їх взаємодія.	2
4.	ТЕМА 4. Види й засоби комунікативно-прагматичного впливу. актуалізація й маніпуляція	2
5.	ТЕМА 5. Емоційні стани. невербальні засоби комунікації.	2

6.	ТЕМА 6. Маніпуляція та актуалізація як механізми впливу.	2
7.	ТЕМА 7. Комунікативні девіації. гендерні, соціальні й міжкультурні аспекти спілкування	2
8.	ТЕМА 8. Основи лінгвістичної прагматики. основні положення теорії мовленнєвих актів, типологія мовленнєвих актів.	2

1.3. Практичні / Семінарські заняття

Практичне заняття 1

Тема 1. Комунікативна лінгвістика

Питання для усного опитування та дискусії

Становлення та розвиток комунікативної лінгвістики. Актуальні проблеми та сучасний стан досліджень. Взаємозв'язок з іншими науками

Історія розвитку комунікативної лінгвістики: основні етапи та напрямки.

Ключові концепції та теорії комунікативної лінгвістики.

Сучасні напрями досліджень: функціональні, прагматичні, когнітивні підходи.

Взаємозв'язок з іншими науками: психологія, соціологія, когнітивістика, перекладознавство.

Актуальні проблеми сучасної комунікативної лінгвістики.

Аудиторна робота

Виконання студентами усних та письмових (тестових) завдань з питань теми заняття

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: Комунікативна лінгвістика, становлення, розвиток, історія, етапи, напрямки, концепції, теорії, сучасні дослідження, функціональний підхід, прагматичний підхід, когнітивний підхід, міждисциплінарність, психологія, соціологія, когнітивістика, перекладознавство, актуальні проблеми, сучасний стан.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

1. Поняття комунікативної лінгвістики

Комунікативна лінгвістика – це наукова галузь мовознавства, що досліджує мову як інструмент спілкування, механізми передачі і сприйняття інформації, а також умови ефективної комунікації в соціокультурному контексті. Основна увага приділяється не лише структурі мови, а й її функціонуванню у взаємодії учасників комунікації.

2. Історія розвитку комунікативної лінгвістики

• Основні етапи:

1. Початкові дослідження в контексті структурної лінгвістики (1920–1950 рр.), акцент на формальних аспектах мови.
2. Розвиток функціонального підходу (1960–1970 рр.) – вивчення мови у зв'язку з комунікативними функціями.
3. Поява теорії мовленнєвих актів та прагматики (1960–1980 рр.) – аналіз комунікації як дії учасників, вивчення намірів мовця та ефекту на адресата.
4. Сучасний когнітивно-комунікативний етап (1990–дотепер) – інтеграція когнітивних наук, психології, соціології та комп'ютерних технологій для вивчення процесів комунікації.

3. Ключові концепції та теорії

- **Теорія мовленнєвих актів Дж. Остина та Дж. Сірла** – визначення типів актів: констатуючі, директивні, експресивні, комісивні, декларативні.

- **Теорія комунікативних стратегій** – моделі планування та реалізації мовленнєвих дій для досягнення ефективності спілкування.
- **Функціональна концепція мови** – аналіз мови через її соціальні та комунікативні функції.

4. Сучасні напрями досліджень

- **Функціональний підхід** – вивчення мови як інструменту для передачі інформації і виконання соціальних функцій.
- **Прагматичний підхід** – дослідження значення і ефекту висловлювань у конкретному комунікативному контексті.
- **Когнітивний підхід** – аналіз мови як відображення мислення, пізнавальних процесів і культурних моделей.

5. Взаємозв'язок з іншими науками

- **Психологія** – вивчення сприйняття, пам'яті, мислення і емоцій у процесі комунікації.
- **Соціологія** – вплив соціальних структур і норм на мовленнєву поведінку.
- **Когнітивістика** – аналіз когнітивних схем, концептів та ментальних моделей, що відображаються у мовленні.
- **Перекладознавство** – дослідження процесів передачі значення та адаптації комунікативних актів між мовами та культурами.

6. Актуальні проблеми сучасної комунікативної лінгвістики

- Визначення меж між вербальною та невербальною комунікацією.
- Міжкультурні комунікаційні бар'єри та способи їх подолання.
- Розробка ефективних моделей міжособистісного, професійного та масового спілкування.
- Інтеграція цифрових технологій у комунікативні процеси та дослідження онлайн-комунікації.

Комунікативна лінгвістика є міждисциплінарною наукою, що поєднує лінгвістичні, соціальні та когнітивні підходи для аналізу мови як засобу ефективної комунікації. Сучасні дослідження зосереджуються на інтеграції різних наукових дисциплін та розробці практичних моделей комунікативної взаємодії.

Практичне заняття 2-3

Комунікативний акт та його складові

Питання для усного опитування та дискусії

Принципи та правила комунікації. Принципи ввічливості та кооперації та їх максими
Поняття комунікативного акту та його функції.

Основні складові комунікативного акту: мовленнєвий акт, комунікативна мета, учасники.

Принципи ефективної комунікації.

Принципи ввічливості (Politeness Theory) та їх застосування.

Принцип кооперації Грайса та максими: кількість, якість, відношення, спосіб.

Аудиторна робота

Виконання студентами усних та письмових (тестових) завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: Комунікативний акт, функції комунікації, складові акту, мовленнєвий акт, комунікативна мета, учасники, принципи ефективної комунікації, правила комунікації, ввічливість, Politeness Theory, кооперація, принцип кооперації Грайса, максими кількості,

якості, відношення, способу, стратегія спілкування.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

1. Поняття комунікативного акту та його функції

Комунікативний акт – це мінімальна одиниця комунікації, спрямована на передачу інформації від мовця до адресата та досягнення певного комунікативного ефекту.

Функції комунікативного акту:

- **Інформаційна** – передача нових знань чи фактів.
- **Регулятивна** – вплив на поведінку або дії адресата.
- **Емоційно-експресивна** – передача емоційного стану мовця.
- **Соціальна** – встановлення та підтримка міжособистісних відносин.

2. Основні складові комунікативного акту

1. **Мовленнєвий акт** – конкретна мовна одиниця (фраза, речення, текст), що реалізує комунікативну мету.
2. **Комунікативна мета** – намір мовця, який він прагне реалізувати через мовлення (інформувати, переконати, попросити, попередити тощо).
3. **Учасники комунікації** – мовник (ініціатор акту) і адресат (отримувач інформації), а також потенційно спостерігачі та треті сторони.

3. Принципи ефективної комунікації

- Чіткість і зрозумілість повідомлення.
- Відповідність змісту та мовної форми цільовій аудиторії.
- Урахування контексту спілкування (соціального, культурного, ситуаційного).
- Контроль зворотного зв'язку для оцінки розуміння та реакції адресата.

4. Принципи ввічливості (Politeness Theory) та їх застосування

- Теорія ввічливості досліджує, як мовні засоби впливають на соціальні відносини і підтримують позитивний або мінімізують негативний «обличчя» учасників.
- Основні стратегії ввічливості:
 1. **Позитивна ввічливість** – підкреслення дружності, підтримка позитивного іміджу адресата.
 2. **Негативна ввічливість** – уникання тиску, демонстрація поваги до автономії адресата.
- Застосування: коректні звертання, формулювання прохань, уникнення образливих висловлювань.

5. Принцип кооперації Грайса та його максими

Грайс запропонував концепцію **кооперативного принципу**, за яким мовці прагнуть досягти ефективної комунікації, дотримуючись певних максим:

1. **Максима кількості** – надавати стільки інформації, скільки потрібно, але не більше.
2. **Максима якості** – говорити правду, не надавати недостовірної інформації.
3. **Максима відношення** – бути релевантним, дотримуватись теми розмови.
4. **Максима способу (манери)** – висловлюватися ясно, лаконічно, уникати двозначності та хаотичності.

6. Взаємозв'язок принципів ввічливості та кооперації

- Дотримання максім кооперації забезпечує ефективність передачі інформації.
- Ввічливість модифікує ці максіми у залежності від соціокультурного контексту та міжособистісних відносин.
- Практичне застосування: планування висловлювань, адаптація до адресата, уникнення конфліктів у комунікації.

Ефективна комунікація базується на взаємодії структурних елементів комунікативного акту, дотриманні принципів кооперації та правил ввічливості. Вивчення цих принципів дозволяє прогнозувати ефект повідомлення, підвищує соціальну адекватність мовлення та формує професійні комунікативні компетенції.

Практичне заняття 4

Складові комунікативного акту та їх взаємодія

Питання для усного опитування та дискусії

Комунікативний акт як мінімальна одиниця спілкування, спрямована на передачу інформації від мовця до адресата.

Основні складовими комунікативного акту:

Мовленнєвий акт реалізує комунікативну мету через конкретні мовні одиниці (фрази, речення, тексти).

Комунікативна мета визначає вибір мовних і невербальних засобів під час спілкування.

Учасниками комунікативного акту є мовник і адресат, а іноді також спостерігачі або треті сторони.

Аудиторна робота

Виконання студентами усних та письмових (тестових) завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: Комунікативний акт, складові акту, мовленнєвий акт, комунікативна мета, учасники, вербальні засоби, невербальні засоби, взаємодія, ефективність комунікації, контекст, соціальний контекст, культурний контекст, ситуаційний контекст, досягнення мети, типи спілкування, міжособистісне спілкування, професійне спілкування, масове спілкування..

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

1. Поняття комунікативного акту

Комунікативний акт – це мінімальна одиниця комунікації, спрямована на передачу інформації від мовця до адресата з метою досягнення конкретного комунікативного результату. Він розглядається як інтегративна лінгвістична та соціальна категорія, що поєднує мовні та позамовні елементи.

2. Основні складові комунікативного акту

1. **Мовленнєвий акт** – реалізація комунікативної мети через конкретні мовні засоби: слова, речення, фрази або текст.
2. **Комунікативна мета** – ціль мовця, яку він прагне досягти: інформування, переконання, прохання, запрошення, попередження, вираження емоцій.
3. **Учасники спілкування** – мовник (ініціатор комунікативного акту) і адресат (отримувач повідомлення). Іноді до спілкування залучені треті сторони або спостерігачі.

3. Взаємодія складових комунікативного акту

- Мовленнєвий акт реалізує комунікативну мету, обираючи відповідні вербальні й невербальні засоби.
- Комунікативна мета визначає стратегічний вибір мовних форм, стилю та способу подачі інформації.
- Учасники взаємодіють у процесі обміну повідомленнями, регулюють комунікацію за допомогою зворотного зв'язку.

4. Вербальні та невербальні засоби

- **Вербальні:** слова, речення, синтаксичні конструкції, тон, інтонація.
- **Невербальні:** міміка, жести, поза, рухи очей, просторове розташування, паралінгвістичні елементи (тон голосу, паузи).
- Взаємодія вербальних і невербальних засобів підвищує ефективність комунікативного акту.

5. Роль контексту у комунікативному акті

- **Соціальний контекст** – статус, роль та відносини учасників.
- **Культурний контекст** – культурні норми, традиції, цінності.
- **Ситуаційний контекст** – конкретні умови, місце, час, обставини.
- Контекст визначає тлумачення повідомлення і правильність обрання комунікативних стратегій.

6. Ефективність комунікації

- Досягнення комунікативної мети залежить від правильного вибору складових комунікативного акту та їх взаємодії.
- Важливо враховувати тип спілкування: міжособистісне, професійне, масове.
- Ефективність підвищується завдяки дотриманню принципів кооперації та правил ввічливості.

Комунікативний акт є інтегративною одиницею спілкування, де взаємодіють мовленнєвий акт, комунікативна мета та учасники. Вербальні та невербальні засоби разом із контекстом визначають ефективність комунікації. Розуміння цих складових є основою для формування комунікативної компетентності та професійної мовної культури.

Практичне заняття 5

Види й засоби комунікативно-прагматичного впливу

Питання для усного опитування та дискусії

Поняття комунікативно-прагматичного впливу.

Основні види впливу: інформативний, переконливий, регулятивний, емоційно-експресивний, соціально-переконливий.

Вербальні засоби впливу: слова, речення, лексичні та стилістичні прийоми.

Невербальні засоби впливу: жести, міміка, інтонація, просторове розташування.

Актуалізація як спосіб комунікативного впливу.

Маніпуляція як спосіб комунікативного впливу.

Комбінація вербальних і невербальних засобів у процесі впливу.

Контекстуальні фактори, що впливають на ефективність впливу (соціальні, культурні, ситуаційні).

Етичні аспекти використання комунікативного впливу.

Аудиторна робота

Виконання студентами усних та письмових (тестових) завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: Комунікативно-прагматичний вплив, види впливу, інформативний, переконливий, регулятивний, емоційний, соціально-переконливий, вербальні засоби, невербальні засоби, міміка, жести, інтонація, актуалізація, маніпуляція, контекст, соціальний контекст, культурний контекст, ситуаційний контекст, ефективність, етика комунікації.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

1. Поняття комунікативно-прагматичного впливу
Комунікативно-прагматичний вплив – це цілеспрямована дія мовця на адресата з метою зміни його поведінки, думок, емоцій або сприйняття інформації. Вплив реалізується через мовні та позамовні засоби, враховуючи контекст та соціальні відносини між учасниками комунікації.

2. Види комунікативно-прагматичного впливу

1. **Інформативний вплив** – передача знань, фактів та повідомлень без спроби змінити думку або поведінку адресата.
2. **Переконливий вплив** – спроба змінити переконання, думку або ставлення адресата до певної ситуації чи явища.
3. **Регулятивний вплив** – стимулювання певних дій або поведінки, включаючи інструкції, накази, поради.
4. **Емоційно-експресивний вплив** – виклик емоційної реакції, формування емоційного ставлення до інформації або ситуації.
5. **Соціально-переконливий вплив** – формування або зміна соціальної поведінки, підтримка соціальних норм і відносин.

3. Засоби комунікативно-прагматичного впливу

- **Вербальні засоби:** лексичні одиниці, синтаксичні конструкції, стилістичні прийоми, логічна побудова повідомлення.
- **Невербальні засоби:** міміка, жести, поза, рухи очей, контакт очима, інтонаційні особливості.
- **Паралінгвістичні засоби:** наголос, темп мовлення, паузи, тембр голосу.
- **Символічні та візуальні засоби:** графічні матеріали, наочні приклади, презентації, знаки.

4. Актуалізація в комунікації

- Актуалізація – це привернення уваги та виділення значущості інформації для адресата.
- Методи актуалізації: логічне виділення, повторення ключових слів, інтонаційне наголошення, структуризація повідомлення.
- Актуалізація підсилює ефективність комунікативного впливу, робить інформацію більш помітною і зрозумілою.

5. Маніпуляція у комунікації

- Маніпуляція – прихований або непрямий вплив на думку, поведінку чи емоції адресата.
- Основні прийоми маніпуляції: емоційне підсилення, замовчування частини інформації, перебільшення фактів, апеляція до авторитету, використання двозначностей.
- Етичні аспекти: маніпуляція може порушувати моральні та соціальні норми, тому її використання має контролюватися.

6. Взаємозв'язок актуалізації та маніпуляції

- Актуалізація може використовуватися як інструмент маніпулятивного впливу.
- Усвідомлене поєднання обох прийомів дозволяє підвищити ефективність комунікації, але важливо дотримуватися етичних норм.

7. Контекстуальні фактори впливу

- **Соціальний контекст** – статус, роль та відносини учасників спілкування.

- **Культурний контекст** – культурні норми, традиції, цінності, очікування адресата.
- **Ситуаційний контекст** – місце, час, обставини, актуальність повідомлення.

Комунікативно-прагматичний вплив є ключовим елементом ефективного спілкування. Його реалізація потребує усвідомленого використання вербальних, невербальних та контекстуальних засобів, врахування соціальних та культурних факторів. Актуалізація підсилює сприйняття повідомлення, а розуміння маніпулятивних прийомів формує критичне мислення і комунікативну компетентність.

Практичне заняття 6-7

Емоційні стани. Невербальні засоби комунікації

Питання для усного опитування та дискусії

- Поняття емоційних станів у комунікації.
- Вплив емоцій на сприйняття та поведінку адресата.
- Класифікація емоційних станів: позитивні, негативні, нейтральні.
- Міміка як невербальний засіб комунікації.
- Жести та рухи тіла у комунікації.
- Поза і просторові пози як елементи невербальної комунікації.
- Зоровий контакт та його роль у спілкуванні.
- Паралінгвістичні елементи: тон, тембр, темп голосу, паузи, інтонація.
- Символічні та візуальні засоби комунікації.
- Функції невербальних засобів: підкріплення, регуляція, передача емоцій, формування іміджу.
- Взаємодія вербальних і невербальних каналів.
- Контекстуальні фактори: соціокультурні, ситуаційні, особистісні.

Аудиторна робота

Виконання студентами усних та письмових (тестових) завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: Емоційні стани, позитивні емоції, негативні емоції, нейтральні емоції, невербальні засоби, міміка, жести, поза, рухи тіла, зоровий контакт, паралінгвістичні елементи, тон голосу, тембр, темп мовлення, паузи, інтонація, символічні засоби, візуальні засоби, функції невербальної комунікації, регуляція взаємодії, передача емоцій, формування іміджу, контекст, соціокультурний контекст, ситуаційний контекст, особистісні фактори.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- 1. Поняття емоційних станів у комунікації**
Емоційні стани – психофізіологічні реакції людини, які проявляються у сприйнятті, вираженні та обробці інформації під час спілкування. Вони впливають на сприйняття повідомлень, інтерпретацію змісту та поведінку адресата.
- 2. Вплив емоцій на комунікацію**
 - Емоції формують настрій і тон взаємодії між учасниками.
 - Вони можуть посилювати або послаблювати сприйняття інформації.
 - Емоційний стан мовця впливає на ефективність передачі повідомлення.
- 3. Класифікація емоційних станів**
 - **Позитивні** – радість, задоволення, захоплення, заохочення.
 - **Негативні** – гнів, страх, тривога, роздратування.
 - **Нейтральні** – спокій, зосередженість, відсутність емоційного забарвлення.
- 4. Невербальні засоби комунікації**
 - **Міміка** – вираз обличчя, який відображає емоційний стан.
 - **Жести** – рухи рук і тіла, що підтримують або замінюють вербальні повідомлення.
 - **Поза та рухи тіла** – відкриті чи закриті пози, нахили, орієнтація до співрозмовника.

- **Зоровий контакт** – інтенсивність, тривалість, спрямованість погляду.
- **Паралінгвістичні елементи** – тон, тембр, темп мовлення, гучність, паузи, інтонаційні модифікації.
- **Символічні та візуальні засоби** – графічні матеріали, наочні приклади, предмети, що підкреслюють емоційний ефект.

5. Функції невербальних засобів

- Підтвердження або спростування вербальної інформації.
- Регуляція взаємодії між учасниками комунікації.
- Передача емоційного стану та настрою.
- Формування іміджу мовця та встановлення соціальної дистанції.

6. Взаємодія вербальних і невербальних засобів

- Узгоджене поєднання вербальних і невербальних каналів підвищує ефективність комунікації.
- Конфлікти між вербальними і невербальними сигналами можуть викликати непорозуміння.
- Усвідомлене використання невербальних засобів сприяє точнішому передаванню сенсу.

7. Контекстуальні фактори впливу

- **Соціокультурні фактори** – традиції, норми, культурні відмінності у сприйнятті жестів і міміки.
- **Ситуаційні фактори** – місце, час, мета спілкування.
- **Особистісні фактори** – темперамент, емоційна стабільність, самоконтроль.

Емоційні стани та невербальні засоби комунікації є ключовими елементами ефективного спілкування. Вони підсилюють сенс повідомлення, впливають на взаєморозуміння та сприяють формуванню позитивних міжособистісних відносин. Усвідомлене використання цих засобів є важливим для розвитку комунікативної компетентності.

Практичне заняття 8-9

Маніпуляція та актуалізація як механізми впливу

Питання для усного опитування та дискусії

Поняття маніпуляції в комунікації.

Визначення актуалізації та її роль у комунікативному впливі.

Види маніпуляції: прямі та приховані, вербальні та невербальні.

Прийоми маніпуляції: емоційне підсилення, замовчування, перебільшення, апеляція до авторитету.

Методи актуалізації: виділення, повторення, логічна структура повідомлення, інтонаційне наголошення.

Взаємозв'язок маніпуляції та актуалізації у комунікації.

Етичні аспекти використання маніпулятивних та актуалізуючих прийомів.

Контекстуальні фактори впливу: соціальні, культурні, ситуаційні.

Приклади використання маніпуляції та актуалізації у медіа, рекламі, міжособистісному спілкуванні.

Практична частина: аналіз комунікативних актів і виявлення маніпулятивних прийомів.

Аудиторна робота

Виконання студентами усних та письмових (тестових) завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: Маніпуляція, актуалізація, комунікативний вплив, вербальні засоби, невербальні засоби, прямі маніпуляції, приховані маніпуляції, емоційне підсилення, замовчування інформації, перебільшення, апеляція до авторитету, виділення, повторення, логічна структура повідомлення, інтонаційне наголошення, етичні аспекти, соціальний контекст, культурний контекст, ситуаційний контекст, медіа, реклама, міжособистісне

спілкування, ефективність впливу.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

1. Поняття маніпуляції у комунікації

Маніпуляція – це прихований або непрямий вплив на думки, поведінку чи емоційний стан адресата з метою досягнення певного результату. Вона може реалізовуватися вербально або невербально та часто не сприймається свідомо адресатом.

2. Поняття актуалізації та її роль

Актуалізація – це привернення уваги до певної інформації та підкреслення її значущості для адресата. Вона підсилює ефективність комунікативного впливу і робить повідомлення більш помітним і переконливим.

3. Види маніпуляції

- **Прямі маніпуляції** – відкритий вплив через пряме звернення або інструкції.
- **Приховані маніпуляції** – непрямий вплив через натяки, вибірккову інформацію або емоційне забарвлення.
- **Вербальні маніпуляції** – використання слів, речень, стилістичних прийомів для керування сприйняттям.
- **Невербальні маніпуляції** – міміка, жести, поза, інтонація для впливу на емоції та поведінку.

4. Основні прийоми маніпуляції

- **Емоційне підсилення** – використання страху, радості, здивування для управління реакцією.
- **Замовчування інформації** – навмисне приховування частини фактів.
- **Перебільшення або заниження фактів** – зміна значущості інформації для адресата.
- **Апеляція до авторитету** – використання думки експертів або популярних особистостей для переконання.

5. Методи актуалізації

- Виділення ключової інформації (шрифт, інтонація, повтор).
- Повторення важливих елементів повідомлення.
- Логічна структура та послідовність подачі інформації.
- Інтонаційне наголошення, паузи та ритм мовлення для підкреслення важливого.

6. Взаємозв'язок маніпуляції та актуалізації

- Актуалізація може слугувати інструментом маніпулятивного впливу.
- Етичне використання актуалізації дозволяє посилювати переконливість без прихованого тиску.

7. Контекстуальні фактори впливу

- **Соціальний контекст** – статус, роль і відносини між учасниками спілкування.
- **Культурний контекст** – традиції, цінності, норми сприйняття повідомлень.
- **Ситуаційний контекст** – місце, час, обставини комунікації.

8. Приклади використання

- У медіа та рекламі: підкреслення переваг товару через емоційне підсилення та повтор ключових слів.
- У міжособистісній комунікації: приховані натяки або вибірккова інформація для досягнення бажаного результату.

Маніпуляція та актуалізація – потужні механізми комунікативного впливу. Ефективність їх застосування залежить від правильного використання вербальних та невербальних засобів, врахування контексту та дотримання етичних норм. Усвідомлене використання цих прийомів сприяє розвитку критичного мислення і комунікативної компетентності.

Практичне заняття 10-11

Комунікативні девіації. гендерні, соціальні й міжкультурні аспекти спілкування

Питання для усного опитування та дискусії

Поняття комунікативних девіацій.

Типи девіацій: лінгвістичні, прагматичні, соціальні.
Гендерні особливості мовлення та стилі спілкування.
Соціальні фактори, що впливають на комунікацію.
Міжкультурна комунікація та проблеми перекладу культурно зумовлених елементів.

Аудиторна робота

Виконання студентами усних та письмових (тестових) завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: Комунікативні девіації, лінгвістичні девіації, прагматичні девіації, соціальні девіації, гендерні особливості мовлення, стилі спілкування, соціальні фактори, міжкультурна комунікація, культурно зумовлені елементи, переклад, комунікативні помилки, міжособистісне спілкування, соціолінгвістика, культурні відмінності, адаптація повідомлення.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

1. Поняття комунікативних девіацій

Комунікативні девіації – це відхилення у процесі спілкування, які призводять до порушення ефективності передачі інформації, непорозумінь або конфліктів між учасниками комунікації. Вони можуть проявлятися на різних рівнях мовної системи та взаємодії.

2. Типи комунікативних девіацій

- **Лінгвістичні девіації** – помилки у використанні лексики, граматики, фонетики, синтаксису.

- **Прагматичні девіації** – порушення правил мовленнєвого етикету, невідповідність повідомлення комунікативній меті, ігнорування принципів ввічливості та кооперації.

- **Соціальні девіації** – вплив соціального статусу, ролі або групових норм на формування неправильних або небажаних форм спілкування.

3. Гендерні особливості мовлення та стилі спілкування

- Різниця у стилях мовлення чоловіків та жінок: вербальні та невербальні стратегії, інтонаційні та лексичні відмінності.

- Вплив гендерних стереотипів на процес комунікації.

- Гендерні девіації можуть призводити до непорозумінь у міжособистісних та професійних контактах.

4. Соціальні фактори, що впливають на комунікацію

- Статус та роль учасників комунікації.

- Соціальні норми та очікування поведінки.

- Рівень освіти, професійна підготовка та мовна компетенція.

- Соціальні девіації виникають при порушенні цих норм або різниці в очікуваннях.

5. Міжкультурна комунікація та проблеми перекладу

- Міжкультурна комунікація – обмін інформацією між представниками різних культур із власними мовними та соціокультурними нормами.

- Проблеми перекладу культурно зумовлених елементів: ідіоми, традиції, соціальні ролі, етикет.

- Міжкультурні девіації можуть призводити до непорозумінь, конфліктів або втрати смислу повідомлення.

- Стратегії адаптації та локалізації повідомлень для ефективної комунікації між культурами.

Комунікативні девіації – природне явище у спілкуванні, що виникає під впливом лінгвістичних, прагматичних, соціальних, гендерних та культурних факторів. Усвідомлення їх природи і механізмів допомагає підвищити ефективність комунікації, запобігти непорозумінням та вдосконалювати міжособистісні й міжкультурні взаємодії.

Практичне заняття 12
Основи лінгвістичної прагматики
Питання для усного опитування та дискусії

Основні положення теорії мовленнєвих актів, типологія мовленнєвих актів

Поняття лінгвістичної прагматики.

Теорія мовленнєвих актів Дж. Остина та Дж. Сірла.

Типологія мовленнєвих актів: констатуючі, директивні, експресивні, комісивні, декларативні.

Структура мовленнєвого акту: локуторний, ілокутивний, перлокутивний рівні.

Взаємодія мовленнєвих актів у реальних комунікативних ситуаціях.

Аудиторна робота

Виконання студентами усних та письмових (тестових) завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: Лінгвістична прагматика, мовленнєвий акт, теорія Остина, теорія Сірла, типологія мовленнєвих актів, констатуючі акти, директивні акти, експресивні акти, комісивні акти, декларативні акти, структура мовленнєвого акту, локуторний рівень, ілокутивний рівень, перлокутивний рівень, взаємодія актів, комунікативна ситуація, вербальні засоби, комунікативна мета.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

1. Поняття лінгвістичної прагматики

Лінгвістична прагматика – це розділ мовознавства, який вивчає мову в її функціональному використанні, орієнтованому на комунікативну мету, а також взаємодію мовних форм і соціальних контекстів. Основна увага приділяється тому, як мовні засоби впливають на поведінку та сприйняття адресата.

2. Теорія мовленнєвих актів

- Розроблена Дж. Остином і розширена Дж. Сірлом.
- Мовленнєвий акт розглядається як основна одиниця комунікації, що виконує певну функцію у спілкуванні.

3. Структура мовленнєвого акту

- **Локуторний рівень** – безпосереднє мовне висловлювання, його лексична та граматична форма.
- **Ілокутивний рівень** – комунікативна функція висловлювання (наказ, обіцянка, запит, привітання).
- **Перлокутивний рівень** – вплив висловлювання на адресата, зміна його поведінки, емоційного стану або переконань.

4. Типологія мовленнєвих актів

- **Констатуючі (assertives)** – повідомляють про факти або стани речей (ствердження, опис, пояснення).
- **Директивні (directives)** – спонукають адресата до дії (накази, прохання, поради).
- **Експресивні (expressives)** – виражають емоційний стан мовця (вітання, подяка, вибачення, скарги).
- **Комісивні (commissives)** – зобов'язують мовця до певної дії (обіцянки, гарантії, угоди).
- **Декларативні (declarations)** – змінюють соціальний або правовий стан об'єкта (шлюби, оголошення, призначення).

5. Взаємодія мовленнєвих актів у реальних комунікативних ситуаціях

- Мовленнєві акти часто комбінуються та взаємодіють для досягнення комунікативної мети.

• Успішність комунікації залежить від узгодженості локуторного, ілокутивного та перлокутивного рівнів.

• Контекст, соціальні та культурні фактори впливають на інтерпретацію і ефективність актів.

Теорія мовленнєвих актів дозволяє систематизувати комунікативні функції мови, зрозуміти механізми впливу висловлювань на адресата та ефективно аналізувати процеси вербальної взаємодії в різних комунікативних контекстах. Усвідомлене використання мовленнєвих актів сприяє підвищенню комунікативної компетентності та уникненню комунікативних девіацій.

Основні методи комунікативної лінгвістики

Питання для усного опитування та дискусії

Схема аналізу комунікативного паспорту

Методи аналізу комунікації: описовий, порівняльний, функціональний, контекстуальний.

Комунікативний паспорт: поняття та структура.

Елементи комунікативного паспорту: мета, учасники, контекст, засоби, ефект.

Методика заповнення комунікативного паспорту.

Практичне застосування комунікативного паспорту для аналізу текстів та ситуацій.

Аудиторна робота

Виконання студентами усних та письмових (тестових) завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: Комунікативна лінгвістика, методи аналізу комунікації, описовий метод, порівняльний метод, функціональний метод, контекстуальний метод, комунікативний паспорт, структура комунікативного паспорту, мета комунікації, учасники комунікації, контекст, засоби комунікації, ефект повідомлення, методика заповнення, аналіз текстів, аналіз комунікативних ситуацій, практичне застосування.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

1. Методи аналізу комунікації

Для вивчення комунікативних процесів застосовуються різні методи:

- **Описовий метод** – систематизація та характеристика окремих елементів комунікації; виявлення їх функцій та взаємозв'язків.
- **Порівняльний метод** – зіставлення комунікативних ситуацій, текстів, стилів або мов для виявлення закономірностей і відмінностей.
- **Функціональний метод** – дослідження ролі та призначення мовних засобів у конкретному комунікативному процесі.
- **Контекстуальний метод** – аналіз повідомлення з урахуванням соціокультурного, ситуаційного та особистісного контекстів.

2. Поняття та структура комунікативного паспорту

- **Комунікативний паспорт** – аналітичний інструмент, що дозволяє систематично описати та оцінити комунікативну ситуацію або текст.
- Основна структура включає такі елементи:
 1. **Мета комунікації** – головна ціль або результат, який прагне досягти мовник.
 2. **Учасники комунікації** – мовник і адресат, їх соціальні та професійні ролі.
 3. **Контекст** – соціокультурні, ситуаційні та особистісні обставини спілкування.
 4. **Засоби комунікації** – вербальні та невербальні засоби, стилі мовлення, медіа.
 5. **Ефект повідомлення** – реакція, зміни поведінки або ставлення адресата.

3. Методика заповнення комунікативного паспорту

- Визначення мети комунікації та її пріоритетів.
- Ідентифікація учасників та їхніх ролей.
- Опис ситуаційного та соціокультурного контексту.

- Фіксація використаних мовних засобів та каналів комунікації.
- Оцінка ефекту повідомлення та його відповідності меті.

4. Практичне застосування

- Аналіз текстів (офіційно-ділових, наукових, публіцистичних) для виявлення ефективності комунікації.
- Дослідження міжособистісних та міжкультурних комунікаційних ситуацій.
- Виявлення комунікативних проблем та шляхів їх подолання.
- Використання комунікативного паспорту як інструменту навчання і підвищення комунікативної компетентності.

Комунікативний паспорт і методи аналізу комунікації дозволяють систематично досліджувати мовні та контекстуальні чинники взаємодії, підвищують точність інтерпретації текстів та ситуацій і сприяють розвитку професійної комунікативної компетентності.

1.4. Зміст самостійної роботи студентів

Самостійна робота студента є однією з основних складових оволодіння навчальним матеріалом і виконується в позааудиторний час, передбачений тематичним планом навчальної дисципліни.

Під час вивчення навчальної дисципліни студенти повинні навчитися самостійно мислити, поглиблювати засвоєні на практичних заняттях знання, опановувати практичні навички спілкування за професійним спрямуванням.

Форма контролю самостійної роботи – перевірка конспекту або обговорення на практичному занятті. Питання самостійної роботи виносяться на поточний, модульний і підсумковий семестровий контроль.

З метою самостійного визначення рівня засвоєння теоретичного матеріалу студентам пропонуються питання для самоопрацювання та самоконтролю.

СКЛАДАННЯ НАУКОВОЇ ДОПОВІДІ (МОНОЛОГУ)

1. З'ясуйте мету і завдання свого монологу з урахуванням складу слухацької аудиторії.
2. Уточніть його тему та визначте її змістові межі.
3. Доберіть і ретельно опрацюйте наукову літературу різними видами читання (оглядовим, пошуковим, суцільним).
4. Складіть деталізований план доповіді (монологу).
5. Визначте проблеми дискусійного характеру та принципи їх презентації.
6. Доберіть фактичний матеріал (у т. ч. можливі таблиці, діаграми, графіки, схеми тощо) до кожного пункту розробленого плану.
7. Спрогнозуйте можливі запитання слухачів і підготуйтеся до їх висвітлення під час доповіді чи обговорення.
8. Лаконічно й однозначно та відповідно до мети доповіді сформулюйте висновки.
9. Продумайте оригінальну (наприклад, несподівану для слухачів інформацію, що може здивувати їх) вступну частину доповіді.
10. Визначте місця для риторичних і проблемних запитань, логічних пауз тощо.
11. Оформіть у письмовому вигляді матеріали доповіді.
12. Перевірте матеріали доповіді на відповідність основним вимогам: логіці викладу, точності інформації, чинним мовним / мовленнєвим нормам.
13. Виголосіть, не спираючись на текст, окрім плану і цитат, доповідь вдома перед уявними (у цьому разі запишіть монолог на відеокамеру або диктофон) чи реальними слухачами.
14. Здійсніть самоконтроль виконаної роботи під час перегляду відеозапису.
15. Зредагуйте (у разі потреби) текст підготовленої доповіді.

РЕФЕРУВАННЯ КІЛЬКОХ НАУКОВИХ ДЖЕРЕЛ

1. Визначте мету й особливості реферування кількох наукових джерел.
2. Сформулюйте чітко й точно тему оглядового реферату, усвідомивши межі теми, з якої добиратиметься та узагальнюватиметься наукова інформація.

3. Опрацюйте оглядовим читанням відібрані наукові джерела і визначте з-поміж них базове за змістом, тобто те, в якому темі розкрито найглибше та найповніше.

4. Опрацюйте реферативним читанням (спочатку ознайомчо-пошуковим, а потім суцільним) базове джерело, звертаючи увагу на курсив.

5. Складіть логізований план базового джерела.

6. Прочитайте всі джерела (по черзі) і знайдіть у кожному нову (щодо базового джерела) інформацію за темою оглядового реферату. Деталізуйте план базового джерела пунктами й підпунктами – і ви одержите загальний план кількох наукових джерел за визначеною темою, тобто план реферату-огляду. Примітка. Для уникнення повторного конспектування наукових джерел є доцільним робити записи на окремих аркушах, але з обов'язковим зазначенням вгорі питання за загальним планом. Цитати потрібно супроводжувати вказівкою на автора й вихідні дані джерела (назва, рік, сторінка).

7. Систематизуйте дібраний матеріал відповідно до загального плану реферату та його структурної схеми.

8. Порівняйте наукові позиції авторів статей (спільне, подібне, відмінне), застосовані ними методи дослідження, одержані результати, висновки.

9. Скористайтеся різними видами мовних трансформацій (перифразування, узагальнення, абстрагування тощо) та лексичними засобами організації зв'язного тексту і підготуйте письмовий реферат-огляд. Примітка. У разі потреби, можна висловити в заключній, частині реферату-огляду своє ставлення до теми та характеру висвітлення її в опрацьованих наукових джерелах.

10. Здійсніть самоконтроль написаного реферату-огляду на всіх рівнях: смислового (чи всю основну та нову інформацію джерел висвітлено), структурно-логічному (чи немає повторів, непослідовності) та мовному / мовленнєвому (чи немає помилок). Ознайомтесь уважно з мовними / мовленнєвими стандартами-кліше для наукового реферування. Визначте з-поміж них спільні для анотації та реферату і випишіть кліше, актуальні в обраній вами спеціальності.

1.4. Індивідуальні завдання

Індивідуальне навчально-дослідне завдання студентів денної форми навчання виконується у межах годин, відведених для самостійної роботи студента. Тема ІНДЗ у формі наукової роботи обирається студентом добровільно і закріплюється за студентом викладачем на початку семестру. Підготовка ІНДЗ у такій формі передбачає:

- підбір та опрацювання літератури за темою;
- складання плану роботи (вступ, *перше питання* - розкриття теоретичних аспектів проблеми, *друге питання* - аналіз фактичних та статистичних даних, висновки, список використаної літератури та інформаційних джерел);
- виклад основних ідей та пропозицій авторів;
- презентація ІНДЗ на семінарських заняттях (виступ до 5 хвилин).

Тема ІНДЗ у формі реферату обирається студентом добровільно або закріплюється за студентом викладачем протягом семестру і виконується за ustalеними вимогами.

Теми наукових робіт

1. Поняття комунікації та її роль у сучасному суспільстві.
2. Теоретичні основи комунікативної лінгвістики: історія та сучасні підходи.
3. Структура та функції комунікативного акту.
4. Принципи ефективної комунікації та їх реалізація у міжособистісному спілкуванні.
5. Принципи ввічливості та кооперації у мовленні: аналіз максім.
6. Взаємодія складових комунікативного акту: локуторний, ілокутивний та перлокутивний рівні.
7. Вербальні та невербальні засоби комунікативно-прагматичного впливу.
8. Маніпуляція та актуалізація у процесі комунікації: механізми та етичні аспекти.
9. Емоційні стани та їх відображення у вербальних і невербальних засобах спілкування.
10. Комунікативні девіації: типи, причини та наслідки.
11. Гендерні аспекти мовлення та стилі комунікації.

12. Соціальні фактори, що впливають на ефективність спілкування.
13. Міжкультурна комунікація: проблеми перекладу та адаптації культурно зумовлених елементів.
14. Лінгвістична прагматика як наука про мову в дії.
15. Теорія мовленнєвих актів Дж. Остина та Дж. Сірла: типологія та структура.
16. Констатуючі, директивні, експресивні, комісивні та декларативні мовленнєві акти: аналіз прикладів.
17. Методи комунікативної лінгвістики: описовий, порівняльний, функціональний, контекстуальний.
18. Комунікативний паспорт як інструмент аналізу текстів і ситуацій.
19. Практичне застосування методів комунікативного аналізу у навчанні та професійній діяльності.
20. Вплив соціокультурного контексту на мовленнєві стратегії та комунікативну ефективність.

Метою виконання творчих наукових завдань є закріплення і систематизація студентами отриманих знань у процесі участі в аудиторних заняттях і самостійної роботи.

Для виконання рефератів і творчих наукових завдань студенти повинні використовувати законодавчі та підзаконні акти, інструктивно-методичні матеріали, науково-монографічну літературу, статистичні дані.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання студентів денної форми навчання виконується у межах годин, відведених для самостійної роботи студента. Тема ІНДЗ у формі творчої роботи обирається студентом добровільно і закріплюється за студентом викладачем на початку семестру. Тема ІНДЗ у формі реферату обирається студентом добровільно або закріплюється за студентом викладачем протягом семестру.

Роботи виконуються комп'ютерним способом з одностороннім розміщенням тексту на папері формату А4 (210 мм x 297 мм) з дотриманням прийнятих у діловодстві стандартних берегів : лівого – 30 мм, верхнього та нижнього – 20 мм, правого – не менше 10 мм.

Обсяг роботи має забезпечувати належне висвітлення теми і не повинен перевищувати: реферату – 5-7, творчої наукової роботи – 14-16 сторінок друкованого тексту шрифтом Times New Roman кеглем 14 з півторачним міжрядковим інтервалом.

Робота починається з титульного аркуша. Нумерація аркушів роботи починається з титульного аркуша. Номер на титульному аркуші не проставляється.

Титульний аркуш реферату оформлюється за зразком 1. В тексті реферату вступ, розділи та висновки структурно не виділяються. Після тексту реферату подається список використаних джерел, нижче якого рукописним способом зазначаються дата виконання реферату і особистий підпис студента.

Нижче списку використаних джерел рукописним способом зазначаються дата виконання реферату і особистий підпис студента.

Титульний аркуш творчої (наукової роботи) оформлюється за зразком 1.

Творча наукова робота повинна бути структурованою, тобто після титульного аркуша містити: план, вступ, три (два) розділи, висновки, список використаних джерел. Складові частини творчої наукової роботи не обов'язково починати з нового аркуша. Розділи плану роботи формулюються самостійно студентом як найважливіші напрями розкриття її теми. Оцінювання результатів виконання рефератів і творчих наукових завдань здійснюється відповідно до чинної в університеті системи оцінювання знань в умовах запровадження Європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС) і включається до поточної успішності.

1.5. Підсумковий контроль

Підсумковий контроль у формі іспиту

Підсумковий семестровий контроль з навчальної дисципліни «Основи теорії мовної комунікації» проводиться у формі заліку.

Обсяг балів, здобутих здобувачем вищої освіти під час лекцій з навчальної дисципліни, визначається у пропорційному співвідношенні до кількості відвіданих лекцій. Загальна кількість балів визначається за формулою:

$\sum_{л} = Фл / Пл \times Мах$, де:

$\sum_{л}$ – загальна кількість балів;

Фл – кількість фактично відвіданих лекцій;

Пл – планова кількість лекцій, визначена робочою програмою;

Мах – максимальна кількість балів, яку здобувач вищої освіти може отримати за роботу на лекціях.

Контроль відвідування лекцій здійснюється лектором (фахівцем навчального відділу факультету, старостою групи (курсу) за дорученням лектора).

Загальна кількість заокруглюється до числа, кратного 0,1, і виставляється у відповідні документи обліку успішності здобувачів вищої освіти викладачем, який забезпечує проведення лекцій, після останньої лекції.

Кількість балів, здобутих здобувачем вищої освіти під час семінарських (практичних, лабораторних) занять з навчальної дисципліни, визначається за формулою:

$\sum_{с} = (Б1+Б2+...+Бn) / n \times К$, де:

$\sum_{с}$ – загальна кількість балів;

Б – кількість балів, отриманих на одному занятті;

n – кількість семінарських (практичних, лабораторних) занять, визначених робочою програмою;

К – коефіцієнт, який, як правило, дорівнює 7 (для денної форми здобуття освіти) або 6 (для заочної форми здобуття освіти).

Коефіцієнт К може бути іншим з урахуванням специфіки навчальної дисципліни.

За результатами семінарського (практичного, лабораторного) заняття здобувачеві вищої освіти до відповідного документа обліку успішності виставляється кількість балів від 0 до 5 числом, кратним 0,5, яку він отримав протягом заняття.

Питання для підсумкового контролю

- Поняття мовної комунікації та її функції.
- Основні етапи становлення комунікативної лінгвістики.
- Взаємозв'язок комунікативної лінгвістики з іншими науками.
- Складові комунікативного акту та їх взаємодія.
- Принципи та правила комунікації.
- Принципи ввічливості (Politeness Theory) та їх застосування.
- Принцип кооперації Грайса та його максими.
- Вербальні засоби комунікації: види та функції.
- Невербальні засоби комунікації: роль та типи.
- Маніпуляція як механізм комунікативного впливу.
- Актуалізація у комунікації та її функції.
- Емоційні стани та їх відображення у мовленні.
- Комунікативні девіації: поняття та типи.
- Гендерні аспекти мовлення та стилі комунікації.
- Соціальні фактори, що впливають на комунікацію.
- Міжкультурна комунікація та проблеми перекладу культурно зумовлених елементів.
- Поняття лінгвістичної прагматики та її об'єкт дослідження.
- Теорія мовленнєвих актів Дж. Остина: основні положення.
- Теорія мовленнєвих актів Дж. Сірла: особливості та розвиток.
- Типологія мовленнєвих актів: констатуючі, директивні, експресивні, комісивні, декларативні.
- Структура мовленнєвого акту: локуторний, ілокутивний, перлокутивний рівні.
- Взаємодія мовленнєвих актів у реальних комунікативних ситуаціях.
- Методи аналізу комунікації: описовий, порівняльний, функціональний,

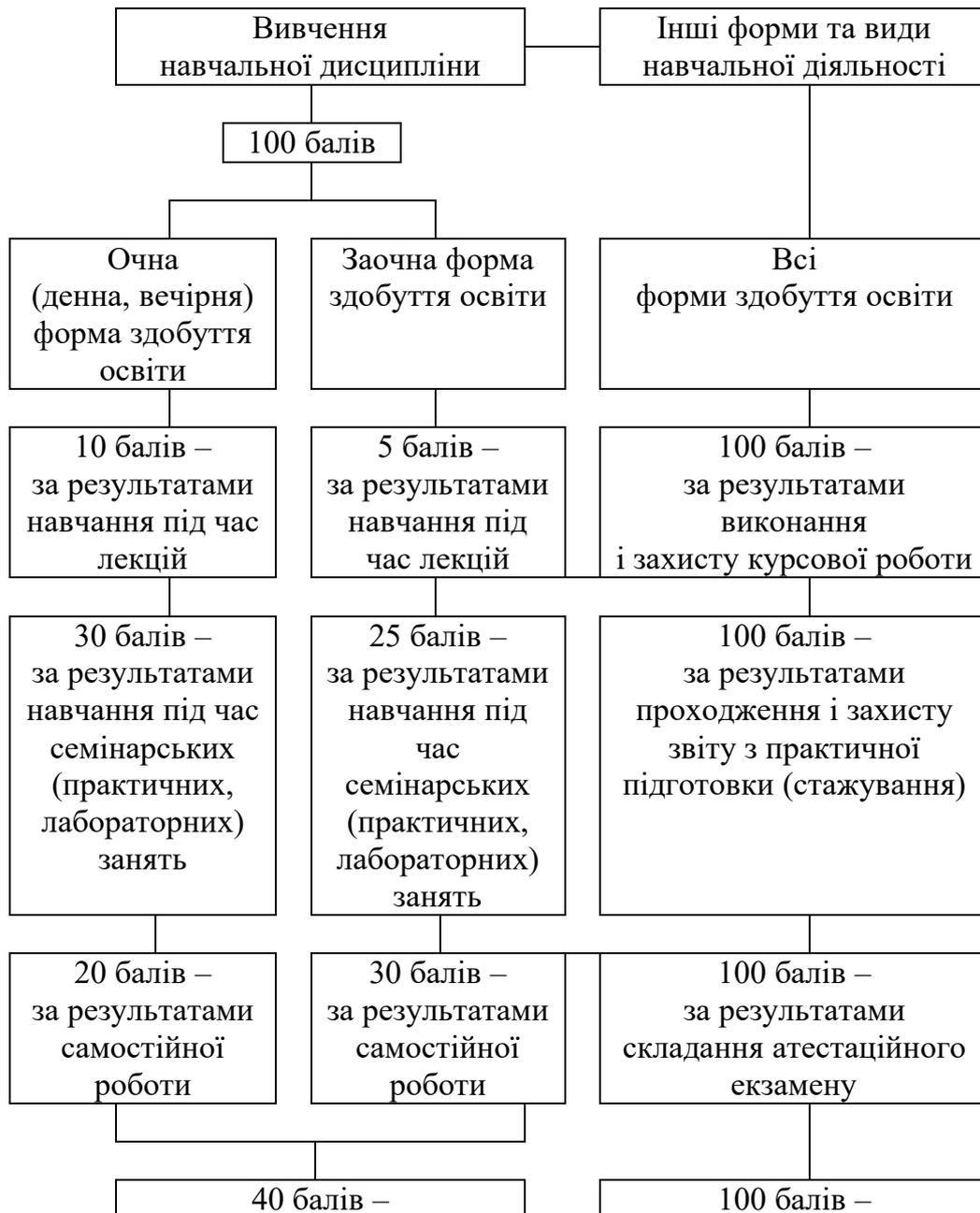
контекстуальний.

- Поняття комунікативного паспорту та його призначення.
- Структура комунікативного паспорту: основні елементи.
- Методика заповнення комунікативного паспорту.
- Практичне застосування комунікативного паспорту у навчанні та професійній діяльності.
- Засоби комунікативно-прагматичного впливу: класифікація та приклади.
- Етичні аспекти маніпулятивного впливу та актуалізації.
- Контекстуальні фактори впливу на ефективність комунікації.
- Соціокультурний контекст та його роль у міжкультурній комунікації.
- Аналіз комунікативних ситуацій: принципи та методи.
- Причини виникнення комунікативних девіацій та способи їх подолання.
- Вплив невербальних засобів на сприйняття повідомлення.

I. Професійна комунікативна компетентність: складові та шляхи розвитку.

2. Схема нарахування балів

2.1. Нарахування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

за результатами складання семестрового контролю

за результатами виконання і захисту кваліфікаційної роботи

2.2. Обсяг балів, здобутих студентом під час практичних занять, обчислюється за сумою балів, здобутих під час кожного із занять, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатком 3 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова.

З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 13 практичних занять.

Отже, рівень знань студентів під час семінарських занять може оцінюватися кількістю балів у таких межах:

Рівень знань студентів		Кількість лабораторних/практичних занять відповідно до навчального плану
		14 / 10
Високий (творчий)	% 90-100	3,5–4,0
Достатній (конструктивно-варіативний)	% 82-89	3,0
	% 74-81	3,0
Середній (репродуктивний)	% 64-73	2,5
	% 60-63	2,5
Низький (рецептивно-продуктивний)	% 35-59	1,5
	% 0-34	0,0–1,0

Обсяг балів, здобутих студентом під час лекцій, семінарських занять, самостійної роботи студентів та виконання індивідуальних завдань визначаються в навчально-методичних матеріалах з цієї дисципліни.

Поточний контроль. Обсяг балів, здобутих студентом під час лекцій з навчальної дисципліни, визначається у пропорційному співвідношенні до кількості відвіданих лекцій. Загальна кількість балів визначається за формулою $\sum_{л} = \text{Фл} / \text{Пл} \times \text{Мах}$, де $\sum_{л}$ - загальна сума балів; Фл – кількість фактично відвіданих лекцій; Пл - кількість планованих лекцій, визначених робочою програмою Мах – максимальна кількість балів, яку студент може отримати за роботу на лекціях.

Обсяг балів, здобутих студентом під час семінарських занять з навчальної дисципліни, визначається у пропорційному співвідношенні до кількості відвіданих лекцій. Загальна кількість балів визначається за формулою $\sum_{с} = (\text{Б1} + \text{Б2} \dots \times \text{Бn}) \times \text{п} \times \text{К}$, де $\sum_{с}$ загальна сума балів; Б – кількість балів, отриманих на одному занятті; п – кількість семінарських занять, визначених робочою програмою к – коефіцієнт, який дорівнює 6.

За результатами семінарського (практичного) заняття кожному студенту до відповідного документа обліку успішності виставляється кількість балів від 0 до 5 числом, кратним, як правило, 0,5, яку він отримав протягом заняття. З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення за денною формою навчання 13 семінарських занять. Отже, студент денної форми навчання може набрати під час семінарів таку кількість балів:

Денна форма навчання	Кількість семінарських /практичних занять за навчальним планом			Можлива кількість нарахованих балів
	і можлива кількість нарахованих балів залежно від рівня знань			
	1	2	3	
	3,5	4,5	3,5	$(44,0:3) \times 6 = 23$ (але не більше 30 балів)

20 балів, виділених схемою нарахування балів на самостійну роботу студентам денної форми навчання, можуть бути розподілені між завданнями для самостійної роботи з тем дисципліни (з врахуванням їх оцінювання на семінарських заняттях), або можуть бути використані для оцінювання виконання ІНДЗ: від 0 до 10 балів за виконання ІНДЗ зі ЗМ-1 і від 0 до 10 балів за виконання ЗМ-2.

Номер зм. модуля	Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Усього балів
Максимальна кількість балів за виконання ІНДЗ у формі творчої наукової роботи чи у формі реферату зі Змістових модулів № 1			10
Максимальна кількість балів за виконання ІНДЗ у формі складання конкретного виду документа зі змістового модуля № 2			10

3. Рекомендовані джерела

3.1. Основні джерела

1. Загороднова В. Ф. Основи міжкультурної комунікації: навч. посіб.; Міністерство освіти і науки України; Бердянський державний педагогічний університет. Бердянськ: БДГГУ, 2018. 314 с.

2. Ляпичева, О. Л. Посібник до вивчення дисципліни «Основи теорії мовленнєвої комунікації» / О. Л. Ляпичева. - Д. : РВВ ДНУ, 2016. 44 с.

3. Мовленнєва комунікація: підручник / С. Д. Абрамович, М. Ю. Чикарькова. К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2013. 464 с.

4. Н.Голосова, В. Дяків та ін.; Всеукр. асоц. викл. історії та сусп.дисциплін «Нова доба». Львів: ЗУКР, 2013. 256 с.

5. Основи міжкультурної комунікації: навч. посібник / укл. Попович М.М. Чернівець. нац. ун-т, 2012. 160 с.

6. Основи теорії мовної комунікації: навч.посіб. / укл. Дегтярьова К.В. Полтав.нац.ун-т, 2012.70с.

7. Кондрашова О.В., Плеханова Т.І.Горбенко І.Ф Прагматика та мовна комунікація: нові дослідження використання мови в реальних комунікативних ситуаціях. International scientific conference Multidisciplinary challenges in contemporary science: innovations and collaboration (Poland) 2023 с.141-146

8. Кондрашова О.В. Педагогічні аспекти формування комунікативної компетентності студентів інтерактивними методами навчання «Інноваційна педагогіка» . Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій. 2023 Вип.61 174-177.

9. Кондрашова О.В. Дніпровська Т.В. Сучасні підходи до фахової підготовки майбутніх учителів англійської мови щодо застосування методів навчання учнів у закладах загальної середньої освіти. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. Збірник наукових праць 2023 № 87/2023- 84-89с.

10. Кондрашова О.В. Педагогічні аспекти продуктивного навчання майбутніх менеджерів при формуванні іншомовної комунікативної компетентності. Science, Innovations and education: problems and protects. Proceedings of the 3rd International scientific and practical conference. CPN Publishing Group. Tokyo, Japan. 2021. Pp. 283-288.

11. Степчук Ю. Комунікативні стратегії взаємодії у діловому спілкуванні. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. Том 33 (72) № 4. 2022. С. 67-70.

3.2. Допоміжні джерела

1. Бацевич, Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. К.: Академія, 2004. 344 с.

2. Гринько Л.В. Засоби пом'якшення категоричності висловлювання і стратегії мітігації в діловому мовленні. Записки з романо-германської філології. В22 (41). 2018. Одеса. С.13-19.

3.Гринько Л.В., Коваленко А.Б Мітігація як комунікативна тактика пом'якшення категоричності висловлювання. Матеріали LXXII Міжнародної інтернет-конференції «Осінні наукові зібрання 2021» (el-conf.com.ua). 27 вересня 2021. Київ.С.101-104.

4. Гринько Л.В., Ніцевич А.А.О., Вещицька В.О., Ковалевська І.О. Комунікація рухом як основа життя. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції "Modern research in Science and Education. 9-11.11.2023. Чикаго. США С.807-811.

5. Aguado, Juan Miguel. Introducción a la teorías de la comunicación y de la información. Murcia: Un-d de Murcia.2004.251 p. 6. Morín, Luhmann y otros. Modelos y teorías de la comunicación. Murcia: Un-d de Murcia. 2017. 220 p.

3.3. Словники

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. К., Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005.

2. Гнатишена І.М., Кияк Т.Р. Словник інтернаціональних терміноелементів грецького та латинського походження в сучасній термінології. К.: Видавничий дім «КМ Асасіетія», 1996.

3. Головащук С.І. Складні випадки наголошування: словник-довідник. К.: Либідь, 1995. 192 с.

4. Головащук С.І. Словник-довідник з українського літературного слововживання. К.: Рідна мова, 2000. 351 с.

5. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови. К.: Видавництво «Українська книга», 2004.

6. Полюга Л.М. Словник антонімів. К.: Рад.школа, 1987.

7. Пустовіт Л.О., Скопленко О.І., Сjuta Г.М., Цимбалюк Т.В. Словник іншомовних слів. К.: Рідна мова. 2000. 1018 с.

8. Сербенська О., Білоус М. Екологія українського слова: Практичний словничок-довідник. Львів: Компанія «Манускрипт», 2003. 68 с.

9. Словник іншомовних слів / уклад. Л. О. Пустовіт та ін. К.: Довіра, 2000. 1018 с.

10. Словник синонімів української мови: у 2 т. / А.А. Бурячок та ін. К.: Наукова думка, 1999-2000.

11. Словник фразеологічний української мови / уклад.: В. М. Білоноженко та ін. К.:Наук. думка, 2008. 1104 с.

12. Українська мова. Енциклопедія / редкол.: В.М. Русанівський, О.О. Тараненко, М.П. Зяблюк та ін. К.: Українська енциклопедія, 2004. 824 с.

13. Український правопис. 4-е вид., випр. й доп. К: Наук. думка, 1993. 240 с.

14. Універсальний довідник-практикум з ділових паперів. К.: Довіра, 1999. 507 с.

15. Український орфографічний словник: Близько 165 тис.

слів / за ред.В.М.Русанівського. К.: Довіра, 2006.

4. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. www.mova.info

2. www.rozum.org.ua

3. www.communicationtheory.org/

4. www.g2.com/articles/communication-theory

5. <https://onlinelibrary.wiley.com/journal/14682885>

6. <https://levesque.medium.com/communication-theory-da71e424aa3d>

7. www.healthknowledge.org.uk/public-health-textbook/organisationmanagement/5a-understanding-itd/effective-communication